ארכיון יצחק בן-צבי

א. ראובני

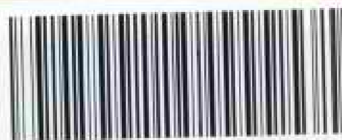
הסדר והבטחון (מאמר)

על שורשי הלאומנות הערבית ומאורעות תרפ"ט-תרצ"ח

אוגוסט 1938 פ-4/2253

2

ה/01/04

3/5/1/4

השבוע של ארץ-ישראל

התשתוללות גוברת

לא מספר החללים־הקרבנות קובע את המעלות והמורדות במהלך פעולותיהן של הכנופיות, אלא מדת חוצפתן היא הקובעת. ואם לפי אמת־מדה זו אנו באים למדוד, לפי מדת השתלטותן של הכנופיות על הכפרים הערביים. לפי העזתן בפעולות התגרות, על־כרחנו אנו באים לכלל מסקנה שההשתוללות הולכת וגוברת.

המאורעות לפי סדרם: —

דוד אליהו ז״ל, שנפצע קשה מיריות ערבים בשדה התירס ליד גן־שמואל, מת אחרי יסורים קשים ביום א׳ לשבוע שעבר, והוא פותח את רשימת הקדושים של אותו שבוע. המנוח היה עסוק כפקיד ממשלתי בבקורת הפרי בנמל תל־אביב, והתגיס לצאת לשמירה ולהגנה בנקודות־הישוב הקטנות. הניח אחריו אשה (בתו של הד״ר מטמן־כהן) וילדה קטנה.

קפטן ג. ס. האו נרצח ע״י אנשי כנופיה בקרבת בית־לחם. מכוניתו של הקפטן נמצאה בין המכוניות שנעצרו ע״י הכנופיה לשם שוד.

התקפה כבדה ומתוחכלת נערכה ע״י כנופיה גדולה על ארגון שמרון, ליד נהלל. אנשי הכנופיה ירו אל הארגון מכל הצדדים; וכדי לעכב הגשת עזרה, ירו בו־בזמן על משטרת נהלל ונתקו את הטלפון בכוון לנצרת. ועל הכביש הניחו מחסומים. אולם נוטרי הארגון עמדו בנסיון והניסו את המתקיפים, שנתפזרו במבוכה רבה.

בחיפה הושלכה אותו יום־ראשון פצצה לתוך מכונית הדואר, שבה נסעו עובדי הטלפון. הפצצה נתפוצצה מעל לראשי הפועלים ולא גרמה להם נזק.

יהושע פרידמן ז״ל, שהיה עסוק בהעברת סיד מהכבשן העברי אשר ליד לפתא בירושלם, נורה ונהרג מכדור שיצא „במקרה" מרובהו של אחד משני הנוטרים הערבים שבמקום. הנוטר נאסר. מאותו כדור שפגע בפרידמן נפצע פציעה קלה הפועל מאיר יום־טוב מזרחי.

גם טבריה לא ישבה בחבוק־ידים באותו יום ראשון; מאחד הבתים הערביים הושלכה פצצה על המגרש שבו חונות המכוניות היהודיות. אולם ההתנקשות נגמרה הפעם בנס.

בנס נצל הרופא אלפרד לוין מתל־אביב, הנוסע יום־יום ליפו לרפא שם חולים במרפאה שלו. מרצח ערבי ירה עליו חמש יריות, ולא פגעו.

אבל, אין לך יום שאין קללתו מרובה משל חברו. ביום ב׳ לא היו נסים והטרור „עבד" בהצלחה רבה וגרם לנו קרבנות־דמים בשפע.

גדול ביותר היה האסון של יערות־הכרמל. מכונית של נוטרים ופועלים הותקפה ע״י כנופיה שהסתתרה מאחורי סלעים משני צדי הדרך. הנוטרים שלנו התגוננו בגבורה, ובעזרת הצבא, שבא מיד, הרגו תשעה מן הכנופיה וגם תפסו מהם שלשה עם חמשה רובים. אבל בקרב נהרגו:

לאון אוסטרמן, יצחק בוכבינדר, משה בלאס, מנדל גליקסברג, דב הושריק, ישראל וולהנדלר, זיגמונד כהן, אשר כהנא ויהודית מרמלשטין, ז״ל.

אותו יום ב׳ נפצעה חבורת פועלים יהודים בקרבת הרצליה ע״י מוקש שנטמן בחול. מן הפצועים קשה: יוסף בקרמן ואליהו בריליאנט.

אראה בנחמה אם לא ראיתי אחד מסופרי ישראל ששלח את אשתו להחליף אויר מרחוב אחד־העם לרחוב ליליינבלום.

העיקר, כנראה, בקיום המצוה, והקב״ה מצרף מחשבה טובה למעשה.

והנה חברו עלי ידידי ונעניתי לעצותיהם הטובות והחלפתי גם אני את האויר.

אך כיון שבעוונותינו הרבים משובשות עתה הדרכים בכנופיות, אי־אפשר היה לי להתרחק מתל־אביב מרחק רב. וכיון שגם תל־אביב, קימא־לן, הרים סביב לה–רמת־גן, בני־ברק ועור–שמתי עיני באחד פנסיון השוכן רמים על אחד ההרים האלה, והחלפתי בעזרת ה׳ את האויר...

מילא, ההר שעליו עומד הפנסיון אינו גבוה כל־כך, ולא אעליב אותו אם לא אצרפו להרי החרמון והלבנון או כנען. אבל תחת זה שררה בפנסיון גופא אוירה של אחוה וידידות תמימה ומתוקן; כאילו הוסרו לגמרי כל המחיצות המבדילות בין אדם לחברו, וכל האורחים היו לבשר אחד.

שבעה־עשר איש ואשה היינו בפנסיון זה–מכל השכבות ומכל המעמדות – שבתל־אביב אינם אומרים שלום איש לרעהו; וכאן ישבו כולם שבת־אחים בסעודה הקבוצית וגם בשיחות שלפני השנה ולאחריה.

ואפשר היה להתבדר קצת ולבלות אֵילו ימים בשלוה, אילו–– אִילו היו דיירי הפנסיון מַניִם קצת את נושא שיחתם והיו פוסקים מלדבר על מחלותיהם לפחות שעה אחת ביום.

מן הקריאה ומן החיים יודע אני, כי בעלי־מומים נהנים הנאה מרובה בשעה שהם מפנינים על מומיהם בפומבי. אבל בשום אופן לא הייתי מאמין, שאנשי־מעשה נבונים מסוגלים להסיח את דעתם מכל המתרחש בעולם, ואפילו מן המתרחש בד׳ אמות שלהם, וליַחד את הדבור על מחלותיהם במשך ימים רצופים.

ובאיזו תאוָה הם מדברים! ובמה הם אוהבים להתגנדר ולהגוים במחלותיהם!

יהודי אחד מ„ברית ראשונים" נמצא שם, שהיה ידוע לי כמתנגד חריף ונלהב של „החלוקה". וכיון שהוכוח בשאלה זו הביאני לידי עטוש גם בימים שהיתה טריָה עדין, חָשך עלי עולמי כשפגשתי את היהודי הזה בפנסיון. אבל פחדי היה פחד־שוא. היהודי כאילו שכח לגמרי את כל הפולמוס על חלוקתה של ארץ־ישראל, ואינו מדבר אלא על חלוקת הכליות שלו. כלומר: לפָנים היו לו ליהודי זה שתי כליות, כמו לכל אדם מישראל, אלא שלפני שלש שנים הוציאו לו כליה אחת והשאירו לו את השניה „על תנאי". מאז הוא מחלק את עולמו לשני חלקים: לימי המעשה ולימי החופשה והמנוחה. בימי המעשה הוא עושה עסקים ונואם באספות, ואינו מגַלה לשום בריה שהוא חסר כליה אחת. אבל, משהוא פורש מעסקיו ויוצא „לנוח" – אין לו בפיו אלא הכליה שלו בלבד.

ועוד יהודי אחד מצאתי שם, שבימים „הטובים" היה סוחר במגרשים, רץ ומדדה ממקום למקום ככספית, ולא עלתה על דעת שום בריָה, ולא יכלה לעלות, שאדם זה מסוגל גם לחלות ולהרגיש כאב... והנה מתברר, שדוקא הוא מבורך בשלש מחלות בבת אחת. ולא זו בלבד, אלא שכל מחלה ומחלה שלו יש לה–לפי דבריו–„טבע" אחר, וכל מה שמועיל למחלה אחת מזיק למחלה אחרת.

וכך כסדר. איש־איש והמחושים שלו. וחוזרים הם יום־יום על תולדות המחלה ודרכי רפויה, מסימים ומתחילים, מסימים ומתחילים, ואתה מוכרח לשמוע ולהאזין, מפני שאין מנוס מפניהם.

אין השלטונות יכולים להתגבר על הכנופיות משום שהערבים קצתם נוטים חבה אליהן וקצתם יראים מפניהן? ומשום מה הם יראים מפניהן? משום שנוכחו לדעת כי יד השלטון קצרה מהושיעם. ושלטון שידו קצרה מהציל את הבוטחים בו, מן ההכרח שיחדלו לבטוח בו ויכנעו לאויביו. פחד הערבים השקטים מפני הכנופיות מעיד, בראש ובראשונה, לא על כֹחן של הכנופיות, אלא על לקויים יסודיים במשטר הקַים בארץ — מן הלקויים האלה יונקות הכנופיות את עוזן, ולא להפך. ארץ־ישראל נכבשה במלחמה. ושלטון בארץ נכבשה, שתָקפו תלוי בחבת יושביה, מה יהא בסופו?

מִבּוֹאוֹ של שר־המושבות ומנאומו של הנציב העליון נכר, כי דעתם כיום אינה מכוונת בדיוק לדעתו של השליח המוסמך, כפי שהובעה לפני ועדת המנדטים בשנה שעברה. הנציב הכריז במלים קצרות, כי שיטת האלמות לא תועיל לאלימים ולא תניא את הממשלה מדרכה. ובקורו הפתאומי של שר־המושבות לא בא, לדעת עתוני אנגליה, אלא כדי לכַון ולהמריץ את הפעולות הדרושות להשבת הסדר והחוק. ואמנם תכף לצאתו נראו אותות מרץ חדש ונעשו מאמצים נכרים לחַסוי המקומות הנגועים ביותר במכת הכנופיות: סביבות שכם, סביבות עכו, סביבות קלקיליה. אך הרושם הכללי הוא כי גם הפעם לא הושג שתוף־פעולה מלא, והרע לא נעקר משרשו. האזורים, שנִתנה בהם סמכות רחבה לצבא לטהר ולהשקיט, טוהרו ושקטו לשעה. אבל אלה הם, סוף־סוף, אזורים מצומצמים מאד; ובכל הארץ, מחוץ לתחומיהם, לא נשתנו פני הדברים.

בזמן שנשבר עוז הכנופיות בשנים־שלשה מקומות, לא נעשו מאמצים מקבילים להדבקת שרידיהן ולהריסת קִניהן במקומות אחרים. על כן ראינו, בעצם הימים האלה, התפרצות כנופיות לבית־לחם, לבית ג׳אלה, לחברון, ושוד תחנות־משטרה ופריקת־נשק משוטרים ערבים בחברון, בטול־כרם וכו׳.

בין הפקידים הבריטים היו, ויֶשנם גם עתה, מתנגדים גמורים לעיקרי המנדט, שעליהם עומדת מדינאות הבית הלאומי היהודי. עמדתם גרמה להתרוצצות פנימית, להססנות השלטון ולרפיונו. על קרקע זו צמחה פקידות ערבית תקיפה ואויבת בגלוי למדינאות המנדט. ההתפרעות נָגְעה גם שוטרים ערבים, והוא גורם עיקרי לקיום הכנופיות ולפריחתן. ההתנפלות על מחנה האסירים בעתלית, ששם נמצאו, לפי העתונים, עשרות שוטרים ערבים ורק ששה או שבעה לא־ערבים, הראתה בחוש, בפעם המאה, את כשלון המשטרה הערבית. אומרים שמספר המתנפלים היה כמאתים איש. כמה פעמים הדף קומץ נוטרים יהודים כנופיות גדולות מאלה! די להזכיר את גבעת עדה, שנתקפה על־ידי כנופיה בת שלש מאות איש בערך. גם שם התפרצו לתוך בית אחד ותפסו אשה וילדים, אבל לקחת אותם בשבי לא יכלו, כי הנוטרים הפילום ואת הילדים הצילו — בחמתם הרגו «הגבורים» הבורחים את האֵם.

אחרי כל מה שאירע חַיָב הישוב לדרוש בתוקף את הגדלת מספר השוטרים היהודים והבריטים בכל עֶמדה חשובה, כי זהו התנאי הראשון להשבת הסדר והבטחון בארץ. והצלחת התורכים באלכסנדרטה תוכיח.

א ו ר ח

מתוך גישה קצת יותר אינטימית...

(הערות, רמזים וסתם שיחת־חולין)

במשך כל זמן הפולמוס מסביב לחרון־האף ששפך מושלנו על עסקני האגוד „למען תוצרת הארץ״, נזהרתי שלא להכניס לכאן לא את ראשי ולא את קולמוסי.

אמרתי בלבי: אולי באמת שַיָכים מושלינו לאסכולה הליברלית, ותורתם — תורת המסחר החפשי. אין אונס ואין זכויות־בכורה, וכל אדם רשאי לקנות מה שלבו חפץ.

והעסקנים שהוכרו עליהם עוצר — ודאי זקוקים היו כמה מהם למקצת מנוחה, ויש שהשֵנה לעסקנים נאה להם ונאה לעולם.

אבל לאחר שקראתי בשבוע שעבר על הרעש שהקימה הממשלה בדבר השטר המזויף, בן עשר לא״י, המתגלגל אי־שם בתוך הקהל, נכנסה במוחי מהומה שלמה.

עכשיו שוב איני מבין כלום. הממשלה מדפיסה ומוציאה לשוק שטרי־כסף במחיר מסוים, ובאים בני־אדם ומכינים ומוציאים לשוק סחורה זו במחיר יותר זול, והתוצרת הפרטית אינה נופלת בשום פרט מזו של הממשלה, — אלא כיון שידה של הממשלה תקיפה, הריהי מקפידה וכופה את הצבור לקנות דוקא מן התוצרת שלה. כלום אין זו ממש אותה פעולה של עסקני „למען תוצרת הארץ״?

*

וכיון שאנו עומדים עתה בפרשת תוצרת־הארץ, אשיח כאן לפניכם עוד דאגה אחת שלי.

ודאי יודעים אתם, כי אחרי עלִיָתם של אחינו ממדינת אשכנז הוקמו כאן בתי־חרושת לרפואות שונות („טבע״, „צרי״ ועוד). אין אני רואה את עצמי זכאי להביע דעה על טיבן של הרפואות הללו, אבל יודע אני שהרופאים שלנו מטילים אותן בפיטונות על החולים. אמנם, יש רופאים שאינם עושים זאת אלא כדי להדיר את הקהל מכל מיני אבקות־רפוי הבאות מחו״ל, וביחוד מגרמניה; אבל גם מכאן אפשר להסיק, לפחות, שאין ברפואות מתוצרת הארץ שום דבר מזיק, חלילה.

והנה תמוה בעיני דְבַר הקשר שיש בין הרפואות מתוצרת־הארץ ובין נרטורי המרק הגרמני וזעזועי „העִברה״.

מילא, נתיקרו כאן בימים האחרונים הרפואות מתוצרת גרמניה — זוקפים את היוקר על חשבון זעזועי ההעברה. אבל, על יסוד מה עמדו בעלי התוצרת הרפואית הארצית והפקיעו את השער?

*

מרפואות למחלות אין אלא צער קטן מאד, בחינת „הא בהא תליא״.

הייתם פעם בפונדק מיוחד לחולים־נו, לא לחולים הזקוקים לטפול של בית־חולים ולפקוח מתמיד של רופא, אלא בפנסיון למחלימים ולאלה המאמינים ומשלים את עצמם שהם מחלימים — הייתם?

אותי עָנש ה׳, ונפתיתי להחליף את האויר למשך כמה ימים.

החלפת האויר, כידוע, מנהג רווח ומקובל הוא בכל מדינה ומדינה, אלא שיהודי ארץ־ישראל מדקדקים במצוָה זו יותר מכל שאר בני־אדם.

ויש בה מדרגות־מדרגות. המהדרין־מן־המהדרין מקפידים להחליף את אוירה של ארץ־ישראל באוירה של שויץ, צ׳כוסלובקיה, איטליה או פולין, נחותי־דרגא מסתפקים בהרי הלבנון, ואלה שתאוָתם גדולה מיכלתם מחליפים את האויר בארץ עצמה, נוסעים מתל־אביב לירושלם, מירושלם לתל־אביב, מן העיר אל הכפר ומן הכפר אל העיר, מבקעה להר ומן ההר אל השפלה, וכן הלאה.

מדמשק לאלכסנדרטה, בזמן הראשון, בערבית—הוחזרו, בהערה כי החבל אינו ערבי ואינו נזקק ללשון הערבית. יש לשער כי אחרי המקרים האלה נתחדשה בזכרונם של פקידי דמשק ידיעת התורכית, אשר לרבים מהם היא גרסא דינקותא.

בכל זאת לא התקוממו ערבי אלכסנדרטה ולא עלתה על דעתם להתקומם, זה שָׁנים לא ידע החבל שקט כשקטו היום. ושוב אותו המחזה, הידוע לנו מענין לוב: לא רק החבל שותק—כל דָּבְרֵי הערבים בכל הארצות הערביות מלאו פיהם מים. הסורים הנמיכו מאד את קולם, עראק הוכתה אִלֵּם, ואין קול מחאה נשמע לא מסעודיה ולא מתימן. וכל הערבים המשותקים הללו, שאינם מעוזים לנקוף אצבע לטובת אחיהם האובדים בפועל ממש, משימים את עצמם מצילים לערבי ארץ־ישראל, שְׁמֵנוּ וְדָשְׁנוּ בשנים האלה והתחילו בועטים מרוב דֶּשֶׁן. הכל יודעים, לסה נזהרים «המצילים» מְדַבֵּר על לוב ואלכסנדרטה, ולמה הם מחרישים אזני־כל בצעקות על ארץ־ישראל,—והם יודעים כי הכל יודעים. אבל בְּרֵרָה אין להם: אנוסים הם לעשות את רצון שליטי אנקרה, רומא, ברלין—פרנסיהם ופטרוניהם—ובו־בזמן לרעוש ולהקים שאון רב כדי לְשַׁכֵּר את עצמם ולהסיח את דעתם מתבוסתם החיצונית והפנימית, ולהשיא את צאן מרעיתם לדבר אחר. נחאס פחה המנוצח, שהיה אדיש מאד לנרגנות החוסינים בשעת גדולתו, נעשה היום רגיש מאד ל«בעית ארץ־ישראל». ממשלת בגדד, שבלמה את פי הלאומיים בארצה ולא התירה להשמיע מלת־גנאי אחת לתורכיה בענין אלכסנדרטה, גלתה דאגה רבה לגורל ערבי ארץ־ישראל. כל זנבות הפשיסטים והנאצים — בעראק, בסוריה, בארץ־ישראל ובצפון־אפריקה — אשר שכחו את מוֹצָאם ואת הכרת־ערכם ולבשו חולצות שחורות או השתחוו לצלב־הקרס, היו לכלי־שרת בידי מְנַאֲצֵי גזעם. נפשה ההפוכה של התנועה הערבית הלאומית המודרנית נתגלתה בעליל.

הדעה האומרת כי תוקף התפרעות הערבים בארץ־ישראל יסודו בחשש של סכנה לעתידם, לֹא עמדה במבחן. שטות היא להניח כי חשש סכנה רחוקה — כחו לְאַחֵד את הערבים ולעוררם לתגובה גלויה ונמרצת בכל ארצותיהם גדול מכחן של מכות קשות ונאמנות, כמכת לוב ואלכסנדרטה, אשר הוכו כיום הזה. ברור איפוא, כי לא בערבים עלינו לחפש את שורש המהומות בארץ־ישראל, ובפרט את סבת אריכותן והקֵפן, כי אם מחוצה להם, בגורמים המפעילים אותם והמקציבים להם התפקיד של נפעלים. הגורמים האלה שנים הם: נרגנות ממשלות זרות — תחלה של ממשלה קומוניסטית, ועתה של ממשלות נאצי־פשיסטיות — ורפיון ממשלת־המנדט, שיסודו בהתרוצצות פנימית ובחוסר החלטה ברורה. ואין ספק כי הגורם השני הוא הקובע. נרגנות חיצונית אינה מצטמצמת בארץ־ישראל. היא פועלת באפריקה הצרפתית נגד צרפת, בלוב נגד איטליה, בסילזיה נגד פולין, באוקראינה נגד רוסיה— אך בשום פנה בעולם לא נשאה פרי כבארץ־ישראל. מיקרובים יש בכל מקום, אף־על־פי־כן חדלו מגפות הדֶּבֶר והחלירע מארצות התרבות, ומגפת המהומות, שתקפה על ארץ־ישראל ואינה עוזבת אותה, אף היא מותנה לא בכח המיקרובים אלא בלקויי השיטה האחראית להיגיֵנה המדינית של הארץ.

חובתה היסודית של כל ממשלה היא, כידוע, שמירת הסדר וקיום החוק. אין איש חולק על כך. והדו"ח של ועדת המנדטים רואה צורך — ודאי יש צורך בדבר — להזכיר את החובה ולהטעים כי הממשלה הערבה לשלום ארץ־ישראל לא הסיחה את דעתה ממנה: «דאגתה העיקרית של ממשלת המנדט היתה נתונה להשבת הסדר; לתעודתה זו התמסרה בתקיפות הראויה להודיה גמורה, אם כי מדת הצלחתה היתה מעטה לעומת המאמצים שנעשו והקרבנות שהובאו». המלים האחרונות נשמעות כאירוניה מסותרת: חובתה הראשונה של הממשלה היא להשליט סדר בארץ; הממשלה עושה את חובתה; אין היא חסה על כל יגיעה; אינה נרתעת מפני קרבנות, והקרבנות מרובים, בריטים ואחרים, בפרט אחרים, ובכל זאת אין ההצלחה מאירה לה פנים, וההתפרעות לא בלבד שאינה דועכת, כי אם להפך, הולכת ומתלקחת ביתר עוז, «גוברת מדי חודש בחדשו».

מה טעם? יש כמה טעמים.

«שליחה המוסמך של הממשלה הבריטית תאר את פני הדברים כמצב של מלחמה; בזה הסביר את חומר ההתקפות על השלטון הקיָם ואת הקף הכחות שגויסו לשם הכרעת המהומות».

אמנם, כחות גדולים גויסו בארץ להכרעת המהומות — אך האם הוכרעו המהומות? אין הדין־והחשבון מספר לנו, אם הוצגה השאלה הזאת לפני בא־כח ממשלת המנדט.

לבא־כח הממשלה יש עוד כמה טעמים. «כמו כן הוכיח לועדת המנדטים, כי תפקיד (ממשלתו) כרוך בקשיים יוצאים מן הכלל מחמת טבע הארץ וחוסר עזרה מצד הערבים, אם משום חבתם אל המורדים או מפחד נקמתם, וכן משום שהמרד נתמך מחוץ».

על התמיכה מחוץ כבר דברנו. ואשר לטבע הארץ — הנה חוֹלֶשֶׁת הולנד הקטנה על איים גדולים באוקינוס ההודי, שישובם למעלה מחמשים מיליון נפש — אי יָוָה לבדו מכיל כארבעים מיליון — וטבעם קשה מטבע ארצנו. אין לומר כי מאת ילידי יָוָה נודעת חבה יתרה אל אדוניהם ההולנדים. אבל הסדר עומד שם על מכונו, ומהומות כבדות לא קרו זה עשרות שנים. והמושבות הבריטיות באסיה ובאפריקה גדולות בהרבה מן המושבות ההולנדיות, וגם בהן לא תמצא התפרעות ממושכת וממאירה כזו שבארץ־ישראל. אפילו בהרי ההימלָאים, שטבעם, כמדומני, קשה מטבע ארץ־ישראל, יש יציבות לחוק, ושלום התושבים מובטח יותר משהוא מובטח בארצנו.

טבע הארץ? הרמים שבהריה גבהם על־פי־רוב למטה מקילומטר, והרי הכרמל, שנעשו מעוז לכנופיות, ראשיהם הנשאים מתרוממים אך מעט על חצי קילומטר. שטח הארץ מעבר לירדן מערבה הוא כ־26000 קילומטר מרובע, וישובה הערבי — בין שמונה מאות לשמונה מאות וחמשים אלף, ובצרוף הנוצרים המקומיים — פחות ממיליון. ולעומתם ארבע מאות ועשרים אלף יהודים המוכנים לעזור בכל כחם לחסול ההתפרעות — אם ינתנו להם הסמכות והמסדר הדרושים לכך.

התאחדות האכרים בארץ־ישראל

בוסתנאי

שבועון של אכרי ארץ־ישראל

העורכים:

מ. סמילנסקי, ט. ז. מילר, ש. פרלמן

שנה עשירית | רחובות כ״ז אב תרצ״ח — 24 אוגוסט 1938 | גליון יח

א. ר–ני

הסדר והבטחון

ב־20 ליולי נתפרסם הדין־וחשבון של ועדת המנדטים לחבר־הלאומים על המצב בארץ־ישראל בשנת 1937, בצרוף הפרוטוקול של מושב הועדה בחודש יוני שעבר. בתעודות האלה תופסת מקום גדול, כמובן מאליו, שאלת הסדר והבטחון בארצנו. הדין־וחשבון מציַן, כי המשבר לא עבר והסדר הוסיף להיות פרוע, כמו ב־1936. «במשך כל השנה הופרע הסדר הצבורי בלי הרף על ידי התקפות, איומים ומעשי־חבלה מצד ערבים, שגרמו, במקרים בודדים, למעשי־תגובה מצד יהודים. מעשי האלמות גברו מדי חודש בחדשו ופשטו בכל הארץ».

אנו רואים איפוא, כי מצב הבטחון לא תוקן ולא הוטב ב־1937, אלא אדרבה, הלך והתקלקל כל הימים; ואנו יודעים, כי ב־1938 עוד גדלו התפרעות הסדר והתרופפות החוק, שהן אותות חיצונים ללקוי מושרש, האוכל זה שָנים את עצמות המנגנון הערָב לשלום הארץ, ואין פלא שהשנה קם נחשול של פשעים, אשר שטף את הכפרים והערים, את השדות והדרכים, ברפש ובדם לרוב.

איך באנו לידי כך בארץ קטנה ומפגרת זו, שהתורכים משלו בה בלי קושי כמה מאות שנים, ולפני התורכים — ממלוכים, ולפני הממלוכים—קורדים, ולפני הקורדים—צלבנים? הבעלות המדינית של הארץ יצאה מידי הערבים מזמן שבטלה ממלכת החליפים, וערבי ארץ־ישראל מעולם לא כוננו מדינה ולא ידעו עצמאות; ובמשך כל ימי שבתם בארץ הזאת לא קראו לה שֵם קבוע, אלא השתמשו בשמות מקריים וחלקיים או בשם יָוָני מסורס שהשתבש מפלֶשת.

אלף שנים ומעלה היו יושבי הארץ ציתנים ונכנעים לכל שלטון זר — ועתה נשתנה אפְּם? מי יאמין לזאת? יש מתרצים: אף אם לא נשתנה אפְּם, נשתנו התנאים שהם נתונים בהם—לפני כן לא חששו לקיומם הלאומי, והיום הם חוששים ומתקוממים. ההנחה הזאת כבר נתכדתה בזמננו. רומא אינה מסתירה את כַּוָנתה לנטוע ישוב איטלקי בלוב ולהוריש את הערבים מפני המתישבים האיטלקים. ערבי לוב אינם בני־חורין למכור או לא למכור את אדמתם, והאיטלקים אינם קונים במחיר השוק, אלא הם מפקיעים את הקרקעות הטובות ומנשלים את הערבים מנחלותיהם בזרוע. לפי התכנית, שנתפרסמה בעתונות האיטלקית לפני כארבעה חדשים, יצאו ללוב בקרוב רבבות מתישבים חדשים: ביום אחד, ב־28 לאוקטובר 1938, יעלו 20000 אכרים איטלקים על עשרים אניות בנמלי גנואה וניאפול ויפליגו ללוב, אל אחוזותיהם החדשות, שנלקחו מידי בעליהן הראשונים. הדברים גלויים וידועים לכל, ובלוב ידועים עוד הרבה מעשים שלא קנו להם פרסום מחוצה לה. אף־על־פי־כן השלימו הלובים עם גורלם וחדלו להתקומם; ולא רק חדלו להתקומם, אלא שמו את עצמם הדום לרגלי האיש העוקר אותם מאדמתם, ואף הכתירו אותו בתואר «מגן האסלם»; ולא הם בלבד,—הנתונים בידיו לשבט ולחסד והעושים בוַדאי מפחד, – גם אחיהם שאינם תלויים בו הלכו בדרכם. בזמן האחרון לא נשמע קול מחאה ערבית מוסמכת על נשול ערבי־לוב בידי האיטלקים—לא מקהיר ולא מבגדד ולא מדמשק, לא מֶמַכָּה ולא מצַנעה. ואם כך הוא יחסם של הערבים אל עקירה גסה, ההולכת ומתגשמת בפועל, מה חשיבות ל«חשש של סכנה» ומה כחו להפעילם?

מעשה אלכסנדרטה הוא העובדה השניה המבטלת את ערך ההנחה האמורה. בסוריה פועלים סוכנים איטלקים וגרמנים וכסף איטלקי וגרמני, כמו בארץ־ישראל. בהשפעתם ובהדרכתם קמו בחבל אלכסנדרטה מדנים קשים בין התורכים ובין שאר התושבים—הסורים, העלַוים, הארמנים—וטופחו קטטות ומהומות ורציחות מן המארב, והחבל הובא לידי מצב של התפרעות, המעלה על הדעת את המצב השורר בארצנו זו השנה השלישית. עתה נקרע החבל מסוריה חשוכת־המרפא, נקרע בהחלט ונמסר לידי תורכיה – והנה, כבמקל־קסמים, נשתנו פני הדברים תכלית שנוי. מיום שהתורכים באו אל החבל פסקו כל המהומות, ההתנגשויות והרציחות. הסדר והבטחון שבו על כנם. ותורכיה הכמאלית אינה מסתפקת בשלטון בלבד, כמו שהיתה מסתפקת תורכיה העותמנית, אלא היא מכריזה על רצונה לנטוע את לאומיותה בחבל זה ולדחוק שָם את רגלי הלאומיות הערבית. ואין אלה מלים בעלמא. כבר נעשו מעשים. רוב השוטרים והפקידים הערבים פוטרו מיד. כל זכויותיה הרשמיות של הלשון הערבית בטלו. במוסדות הממשלה ובחיים הצבוריים שוררת הלשון התורכית לבדה, וכבר הוחלט להנהיגה כלשון־למוד יחידה בכל בתי־הספר אשר בחבל. יתר על כן: תעודות רשמיות שהגיעו

התאחדות האכרים בארץ־ישראל

בוסתנאי

שבועון של אכרי ארץ־ישראל

העורכים:

מ. סמילנסקי, ט. ז. מילר, ש. פרלמן

שנה עשירית | רחובות כ"ז אב תרצ"ח — 24 אוגוסט 1938 | גליון יח

א. ר–ני

הסדר והבטחון

ב־20 ליולי נתפרסם הדין־והחשבון של ועדת המנדטים לחבר־הלאומים על המצב בארץ־ישראל בשנת 1937, בצרוף הפרוטוקול של מושב הועדה בחודש יוני שעבר. בתעודות האלה תופסת מקום גדול, כמובן מאליו, שאלת הסדר והבטחון בארצנו. הדין־והחשבון מציַן, כי המשבר לא עבר והסדר הוסיף להיות פרוע, כמו ב־1936. «במשך כל השנה הופרע הסדר הצבורי בלי הרף על ידי התקפות, איומים ומעשי־חבלה מצד ערבים, שגרמו, במקרים בודדים, למעשי־תגובה מצד יהודים. מעשי האלמות גברו מדי חודש בחדשו ופשטו בכל הארץ».

אנו רואים איפוא, כי מצב הבטחון לא תוקן ולא הוטב ב־1937, אלא אדרבה, הלך והתקלקל כל הימים; ואנו יודעים, כי ב־1938 עוד גדלו התפרעות הסדר והתרופפות החוק, שהן אותות חיצונים ללקוי מושרש, האוכל זה שָנים את עצמות המנגנון העָרֵב לשלום הארץ, ואין פלא שהשנה קם נחשול של פשעים, אשר שטף את הכפרים והערים, את השדות והדרכים, ברפש ובדם לרוב.

איך באנו לידי כך בארץ קטנה ומפגרת זו, שהתורכים משלו בה בלי קושי כמה מאות שנים, ולפני התורכים — ממלוכים, ולפני הממלוכים—קורדים, ולפני הקורדים—צלבנים? הבעלות המדינית של הארץ יצאה מידי הערבים מזמן שבטלה ממלכת החליפים, וערבי ארץ־ישראל מעולם לא כוננו מדינה ולא ידעו עצמאות; ובמשך כל ימי שבתם בארץ הזאת לא קראו לה שֵם קָבוע, אלא השתמשו בשמות מקריים וחלקיים או בשם יְוָני מסורס שהשתבש מפלֶשת.

אלף שנים ומעלה היו יושבי הארץ ציתנים ונכנעים לכל שלטון זר — ועתה נשתנה אפִים? מי יאמין לזאת? יש מתרצים: אף אם לא נשתנה אפִים, נשתנו התנאים שהם נתונים בהם — לפני כן לא חששו לקיומם הלאומי, והיום הם חוששים ומתקוממים. ההנחה הזאת כבר נתכבדתה בזמננו. רומא אינה מסתירה את כַוָנתה לנטוע ישוב איטלקי בלוב ולהוריש את הערבים מפני המתישבים האיטלקים. ערבי לוב אינם בני־חורין למכור או לא למכור את אדמתם, והאיטלקים אינםַ קונים במחיר השוק, אלא הם מפקיעים את הקרקעות הטובות ומנשלים את הערבים מנחלותיהם בזרוע. לפי התכנית, שנתפרסמה בעתונות האיטלקית לפני כארבעה חדשים, יצאו ללוב בקרוב רבבות מתישבים חדשים: ביום אחד, ב־28 לאוקטובר 1938, יעלו 20000 אכרים איטלקים על עשרים אניות בנמלי גנואה וניאפול ויפליגו ללוב, אל אחוזותיהם החדשות, שנלקחו מידי בעליהן הראשונים. הדברים גלויים וידועים לכֹל, ובלוב ידועים עוד הרבה מעשים שלא קנו להם פרסום מחוצה לה. אף־על־פי־כן השלימו הלובים עם גורלם וחדלו להתקומם, ולא רק חדלו להתקומם, אלא שמו את עצמם הדום לרגלי האיש העוקר אותם מאדמתם, ואף הכתירו אותו בתואר «מגן האסלם»; ולא הם בלבד.—הנתונים בידיו לשבט ולחסד והעושים בוַדאי מפחד, — גם אחיהם שאינם תלויים בו הלכו בדרכם. בזמן האחרון לא נשמע קול מחאה ערבית מוסמכת על נשול ערבי־לוב בידי האיטלקים—לא מקהיר ולא מבגדד ולא מדמשק, לא ממַכה ולא מצנעה. ואם כך הוא יחסם של הערבים אל עקירה גסה, ההולכת ומתגשמת בפועל, מה חשיבות ל«חשש של סכנה» ומה כחו להפעילם?

מעשה אלכסנדרטה הוא העובדה השניה המבטלת את ערך ההנחה האמורה. בסוריה פועלים סוכנים איטלקים וגרמנים וכסף איטלקי וגרמני, כמו בארץ־ישראל. בהשפעתם ובהדרכתם קמו בחבל אלכסנדרטת מדנים קשים בין התורכים ובין שאר התושבים—הסורים, העלַוים, הארמנים—וטופחו קטטות ומהומות ורציחות מן המארב, והחבל הובא לידי מצב של התפרעות, המעלה על הדעת את המצב השורר בארצנו זו השנה השלישית. עתה נקרע החבל מסוריה חשוכת־המרפא, נקרע בהחלט ונמסר לידי תורכיה – והנה, כבמקל־קסמים, נשתנו פני הדברים תכלית שנוי. מיום שהתורכים באו אל החבל פסקו כל המהומות, ההתנגשויות והרציחות. הסדר והבטחון שבו על כנם. ותורכיה הכמאלית אינה מסתפקת בשלטון בלבד, כמו שהיתה מסתפקת תורכיה העותמנית, אלא היא מכריזה על רצונה לנטוע את לאומיותה בחבל זה ולדחוק שָם את רגלי הלאומיות הערבית. ואין אלה מלים בעלמא, כבר נעשו מעשים. רוב השוטרים והפקידים הערבים פוטרו מיד. כל זכויותיה הרשמיות של הלשון הערבית בטלו. במוסדות הממשלה ובחיים הצבוריים שוררת הלשון התורכית לבדה, וכבר הוחלט להנהיגה כלשון־למוד יחידה בכל בתי־הספר אשר בחבל. יתר על כן: תעודות רשמיות שהגיעו

מדמשק לאלכסנדרטה, בזמן הראשון, בערבית – הוחזרו, בהערה כי החבל אינו ערבי ואינו נזקק ללשון הערבית. יש לשער כי אחרי המקרים האלה נתחדשה בזכרונם של פקידי דמשק ידיעת התורכית, אשר לרבים מהם היא גרסא דינקותא.

בכל זאת לא התקוממו ערבי אלכסנדרטה ולא עלתה על דעתם להתקומם; זה שָׁנים לא ידע החבל שקט כשקטו היום. ושוב אותו המחזה, הידוע לנו מענין לוב: לא רק החבל שותק – כל דַבָּרֵי הערבים בכל הארצות הערביות מלאו פיהם מים. הסורים הנמיכו מאד את קולם, עראק הוכתה אָלֶם, ואין קול מחאה נשמע לא מסעודיה ולא מתימן. וכל הערבים המשותקים הללו, שאינם מעֻזים לנקוף אצבע לטובת אחיהם ה א ו ב ד י ם בפועל ממש, משימים את עצמם מצילים לערבי ארץ־ישראל, ששָׁמְנוּ וְדָשְׁנוּ בשנים האלה והתחילו בועטים מרוב דֶשֶׁן. הכל יודעים, למה נזהרים «המציליב» מִדַבֵּר על לוב ואלכסנדרטה, ולמה הם מחרישים אזני־כל בצעקות על ארץ־ישראל, – והם י ו ד ע י ם כי הכל יודעים. אבל בְּרֵרָה אין להם: אנוסים הם לעשות את רצון שליטי אנקרה, רומא, ברלין – פרנסיהם ופטרוניהם – ובו־בזמן לרעוש ולהקים שאון רב כדי לשַׁכֵּר את עצמם ולהסיח את דעתם מתבוסתם החיצונית והפנימית, ולהשיא את צאן מרעיתם לדבר אחר. נחאס פחה המנוצח, שהיה אדיש מאד לנרגנות החוסינים בשעת גדולתו, נעשה היום רגיש מאד ל«בעית ארץ־ישראל». ממשלת בגדד, שבלמה את פי הלאומיים בארצה ולא התירה להשמיע מלת־גנאי אחת לתורכיה בענין אלכסנדרטה, גלתה דאגה רבה לגורל ערבי ארץ־ישראל. כל זנבות הפשיסטים והנאצים – בעראק, בסוריה, בארץ־ישראל ובצפון־אפריקה – אשר שכחו את מוֹצָאָם ואת הכרת־ערכם ולבשו חולצות שחורות או השתחוו לצלב־הקרס, היו לכלי־שרת בידי מְנַאֲצֵי גזעם. נפשה ההפוכה של התנועה הערבית הלאומית המודרנית נתגלתה בעליל.

הדעה האומרת כי תוקף התפרעות הערבים בארץ־ישראל יסודו בחשש של סכנה לעתידם, לא עמדה במבחן. שטות היא להניח כי חשש סכנה רחוקה – כחו לאַחֵד את הערבים ולעוררם לתגובה גלויה ונמרצת בכל ארצותיהם גדול מכחן של מכות קשות ונאמנות, כמכת לוב ואלכסנדרטה, אשר הוכו כיום הזה. ברור איפוא, כי לא בערבים עלינו לחפש את שורש המהומות בארץ־ישראל, ובפרט את סבת אריכותן והֶקֵפָן, כי אם מחוצה להם, בגורמים המפעילים אותם והמקציבים להם תפקיד של נפעלים. הגורמים האלה שנים הם: נרגנות ממשלות זרות – תחלה של ממשלה קומוניסטית, ועתה של ממשלות נאצי־פשיסטיות – ורפיון ממשלת־המנדט, שיסודו בהתרוצצות פנימית ובחוסר החלטה ברורה. ואין ספק כי הגורם השני הוא הקובע. נרגנות חיצונית אינה מצטמצמת בארץ־ישראל. היא פועלת באפריקה הצרפתית נגד צרפת, בלוב נגד איטליה, בסילזיה נגד פולין, באוקראינה נגד רוסיה – אך בשום פנה בעולם לא נשאה פרי כבארץ־ישראל. מיקרובים יש בכל מקום, אף־על־פי־כן חדלו מגפות הדֶבֶר והחלירע מארצות התרבות, ומגפת המהומות, שתקפה על ארץ־ישראל ואינה עוזבת אותה, אף היא מותנה לא בכח המיקרובים אלא בלקויי השיטה האחראית להיגִיֶנָה המדינית של הארץ.

חובתה היסודית של כל ממשלה היא, כידוע, שמירת הסדר וקיום החוק. אין איש חולק על כך. והדו״ח של ועדת המנדטים רואה צורך – ודאי יש צורך בדבר – להזכיר את החובה ולהטעים כי הממשלה הערבה לשלום ארץ־ישראל לא הסיחה את דעתה ממנה: «דאגתה העיקרית של ממשלת המנדט היתה נתונה להשבת הסדר; לתעודתה זו התמסרה בתקיפות הראויה להודיה גמורה, אם כי מדת הצלחתה היתה מעטה לעומת המאמצים שנעשו והקרבנות שהובאו». המלים האחרונות נשמעות כאירוניה מסותרת: חובתה הראשונה של הממשלה היא להשליט סדר בארץ; הממשלה עושה את חובתה; אין היא חסה על כל יגיעה; אינה נרתעת מפני קרבנות, והקרבנות מרובים, בריטים ואחרים, בפרט אחרים, ובכל זאת אין ההצלחה מאירה לה פנים, וההתפרעות לא בלבד שאינה דועכת, כי אם להפך, הולכת ומתלקחת ביתר עוז, «גוברת מדי חודש בחדשו».

מה טעם? יש כמה טעמים.

«שליחה המוסמך של הממשלה הבריטית תאר את פני הדברים כמצב של מלחמה; בזה הסביר את חומר ההתקפות על השלטון הקַיָם ואת הקף הכחות שגויסו לשם הכרעת המהומות».

אמנם, כחות גדולים גויסו בארץ להכרעת המהומות – אך האם הוכרעו המהומות? אין הדין־והחשבון מספר לנו, אם הוצגה השאלה הזאת לפני בא־כח ממשלת המנדט.

לבא־כח הממשלה יש עוד כמה טעמים. «כמו כן הוכיח לועדת המנדטים, כי תפקיד (ממשלתו) כרוך בקשיים יוצאים מן הכלל מחמת טבע הארץ וחוסר עזרה מצד הערבים. אם משום חבתם אל המורדים או מפחד נקמתם, וכן משום שהמרד נתמך מחוץ».

על התמיכה מחוץ כבר דברנו. ואשר לטבע הארץ – הנה חולשת הולנד הקטנה על איים גדולים באוקינוס ההודי, שישובם למעלה מחמשים מיליון נפש – אי יַוָה לבדו מכיל כארבעים מיליון – וטבעם קשה מטבע ארצנו. אין לומר כי מאת ילידי יַוָה נודעת חבה יתרה אל אדוניהם ההולנדים, אבל הסדר עומד שם על מכונו, ומהומות כבדות לא קרו זה עשרות שנים. והמושבות הבריטיות באסיה ובאפריקה גדולות בהרבה מן המושבות ההולנדיות, וגם בהן לא תמצא התפרעות ממושכת וממאירה כזו שבארץ־ישראל. אפילו בהרי ההימַלָאים, שטבעם, כמדומני, קשה מטבע ארץ־ישראל, יש יציבות לחוק, ושלום התושבים מובטח יותר משהוא מובטח בארצנו.

טבע הארץ? הרמים שבהריה גבהם על־פי־רוב למטה מקילומטר; והרי הכרמל, שנעשו מעוז לכנופיות, ראשיהם הנשאים מתרוממים אך מעט על חצי קילומטר. שטח הארץ מעבר לירדן מערבה הוא כ־26000 קילומטר מרובע, וישובה הערבי – בין שמונה מאות לשמונה מאות וחמשים אלף, ובצרוף הנוצרים המקומיים – פחות ממיליון. ולעומתם ארבע מאות ועשרים אלף יהודים המוכנים לעזור בכל כחם לחסול ההתפרעות – אם ינתנו להם הסמכות והמסדר הדרושים לכך.

אין השלטונות יכולים להתגבר על הכנופיות משום שהערבים קצתם נוטים חבה אליהן וקצתם יראים מפניהן? ומשום מה הם יראים מפניהן? משום שנוכחו לדעת כי יד השלטון קצרה מהושיעם. ושלטון שידו קצרה מהציל את הבוטחים בו, מן ההכרח שיחדלו לבטוח בו ויכנעו לאויביו. פחד הערבים השקטים מפני הכנופיות מעיד, בראש ובראשונה, לא על כחן של הכנופיות, אלא על לקויים יסודיים במשטר הקַיָם בארץ – מן הלקויים האלה יונקות הכנופיות את עוזן, ולא להפך. ארץ־ישראל נכבשה במלחמה. ושלטון בארץ נכבשה, שתָקפו תלוי בחבת יושביה, מה יהא בסופו?

מבואו של שר־המושבות ומנאומו של הנציב העליון נכר, כי דעתם כיום אינה מכוונת בדיוק לדעתו של השליח המוסמך, כפי שהובעה לפני ועדת המנדטים בשנה שעברה. הנציב הכריז במלים קצרות, כי שיטת האלמות לא תועיל לאלימים ולא תניא את הממשלה מדרכה. ובקורו הפתאומי של שר־המושבות לא בא, לדעת עתוני אנגליה, אלא כדי לכַוֵן ולהמריץ את הפעולות הדרושות להשבת הסדר והחוק. ואמנם תכף לצאתו נראו אותות מרץ חדש ונעשו מאמצים נכרים לחִטוי המקומות הנגועים ביותר במכת הכנופיות: סביבות שכם, סביבות עכו, סביבות קלקיליה. אך הרושם הכללי הוא כי גם הפעם לא הושג שתוף־פעולה מלא, והרע לא נעקר משרשו. האזורים, שנִתנה בהם סמכות רחבה לצבא לטהר ולהשקיט, טוהרו ושקטו לשעה. אבל אלה הם, סוף־סוף, אזורים מצומצמים מאד; ובכל הארץ, מחוץ לתחומיהם, לא נשתנו פני הדברים. בזמן שנשבר עוז הכנופיות בשנים־שלשה מקומות, לא נעשו מאמצים מקבילים להדבקת שרידיהן ולהריסת קִניהן במקומות אחרים. על כן ראינו, בעצם הימים האלה, התפרצות כנופיות לבית־לחם, לבית ג׳אלה, לחברון, ושוד תחנות־משטרה ופריקת־נשק משוטרים ערבים בחברון, בטול־כרם וכו׳.

בין הפקידים הבריטים היו, ויֶשנם גם עתה, מתנגדים גמורים לעיקרי המנדט, שעליהם עומדת מדינאות הבית הלאומי היהודי. עמדתם גרמה להתרוצצות פנימית, להססנות תשלטון ולרפיונו. על קרקע זו צמחה פקידות ערבית תקיפה ואויבת בגלוי למדינאות המנדט. ההתפרעות נָגעה גם שוטרים ערבים, והוא גורם עיקרי לקיום הכנופיות ולפריחתן. ההתנפלות על מחנה האסירים בעתלית, ששם נמצאו, לפי העתונים, עשרות שוטרים ערבים ורק ששה או שבעה לא־ערבים, הראתה בחוש, בפעם המאה, את כשלון המשטרה הערבית. אומרים שמספר המתנפלים היה כמאתים איש. כמה פעמים הדף קומץ נוטרים יהודים כנופיות גדולות מאלה! די להזכיר את גבעת עדה, שנתקפה על־ידי כנופיה בת שלש מאות איש בערך. גם שם התפרצו לתוך בית אחד ותפסו אשה וילדים, אבל לקחת אותם בשבי לא יכלו, כי הנוטרים הפילום ואת הילדים הצילו – בחמתם הרגו «הגבורים» הבורחים את האֵם.

אחרי כל מה שאירע חַיָב הישוב לדרוש בתוקף את הגדלת מספר השוטרים היהודים והבריטים בכל עֶמדה חשובה, כי זהו התנאי הראשון להשבת הסדר והבטחון בארץ. והצלחת התורכים באלכסנדרטה תוכיח.

אורח

מתוך גישה קצת יותר אינטימית...

(הערות, רמזים וסתם שיחת־חולין)

במשך כל זמן הפולמוס מסביב לחרון־האף ששפך מושלנו על עסקני האגוד „למען תוצרת הארץ", נזהרתי שלא להכניס לכאן לא את ראשי ולא את קולמוסי.

אמרתי בלבי: אולי באמת שֹׁכִים מושלינו לאסכולה הליברלית, ותורתם – תורת המסחר החפשי. אין אונס ואין זכויות־בכורה, וכל אדם רשאי לקנות מה שלבו חפץ.

והעסקנים שהוכרז עליהם עוצר – ודאי זקוקים היו כמה מהם למקצת מנוחה, ויש שהשֵנה לעסקנים נאה להם ונאה לעולם.

אבל לאחר שקראתי בשבוע שעבר על הרעש שהקימה הממשלה בדבר השטר המזויף, בן עשר לא״י, המתגלגל אי־שם בתוך הקהל, נכנסה במוחי מהומה שלמה.

עכשיו שוב איני מבין כלום. הממשלה מדפיסה ומוציאה לשוק שטרי־כסף במחיר מסוים, ובאים בני־אדם ומכינים ומוציאים לשוק סחורה זו במחיר יותר זול, והתוצרת הפרטית אינה נופלת בשום פרט מזו של הממשלה, – אלא כיון שידה של הממשלה תקיפה, הריהי מקפידה וכופה את הצבור לקנות רוקא מן התוצרת שלה. כלום אין זו ממש אותה פעולה של עסקני „למען תוצרת הארץ"?

*

וכיון שאנו עומדים עתה בפרשת תוצרת־הארץ, אשיח כאן לפניכם עוד דאגה אחת שלי.

ודאי יודעים אתם, כי אחרי עלִיָתם של אחינו ממדינת אשכנז הוקמו כאן בתי־חרושת לרפואות שונות („טבע", „צרי" ועוד). אין אני רואה את עצמי זכאי להביע דעה על טיבן של הרפואות הללו, אבל יודע אני שהרופאים שלנו מטילים אותן בסיטונות על החולים. אמנם, יש רופאים שאינם עושים זאת אלא כדי להדיר את הקהל מכל מיני אבקות־רפוי הבאות מחויל, וביחוד מגרמניה; אבל גם מכאן אפשר להסיק, לפחות, שאין ברפואות מתוצרת הארץ שום דבר מזיק, חלילה.

והנה תמוה בעיני דְבַר הקשר שיש בין הרפואות מתוצרת־הארץ ובין נדנודי המרק הגרמני וזעזועי „העברה".

מילא, נתיקרו כאן בימים האחרונים הרפואות מתוצרת גרמניה – ווקפים את היוקר על חשבון זעזועי ההעברה. אבל, על יסוד מה עמדו בעלי התוצרת הרפואית הארצית והפקיעו את השער?

*

מרפואות למחלות אין אלא צעד קטן מאד, בחינת „הא בהא תליא".

הייתם פעם בפונדק מיוחד לחולים־נו, לא לחולים הזקוקים לטפול של בית־חולים ולפקוח מַתמיד של רופא, אלא בפנסיון למחלימים ולאלה המאמינים ומְשלים את עצמם שהם מחלימים – הייתם?

אותי עָנש ה׳, ונפתיתי להחליף את האויר למשך כמה ימים.

החלפת האויר, בידוע, מנהג רווח ומקובל הוא בכל מדינה ומדינה, אלא שיהודי ארץ־ישראל מדקדקים במצוָה זו יותר מכל שאר בני־אדם.

ויש בה מדרגות־מדרגות. המהדרין־מן־המהדרין מקפידים להחליף את אוירה של ארץ־ישראל באוירה של שויץ, צ׳כוסלובקיה, איטליה או פולין. נחותי־דרגא מסתפקים בהרי הלבנון. ואלה שתאֻנָתם גדולה מיכלתם מחליפים את האויר בארץ עצמה. נוסעים מתל־אביב לירושלם, מירושלם לתל־אביב, מן העיר אל הכפר ומן הכפר אל העיר, מבקעה להר ומן ההר אל השפלה, וכן הלאה.

השבוע של ארץ-ישראל

ההשתוללות גוברת

לא מספר החללים-הקרבנות קובע את המעלות והמורדות במהלך פעולותיהן של הכנופיות, אלא מדת חוצפתן היא הקובעת. ואם לפי אמת־מדה זו אנו באים למדוד, לפי מדת השתלטותן של הכנופיות על הכפרים הערביים. לפי העזתן בפעולות התגרות, על־ברחנו אנו באים לכלל מסקנה שההשתוללות הולכת וגוברת.

המאורעות לפי סדרם: —

דוד אליהו ז״ל, שנפצע קשה מיריות ערבים בשדה התירס ליד גן־שמואל, מת אחרי יסורים קשים ביום א׳ לשבוע שעבר, והוא פותח את רשימת הקדושים של אותו שבוע. המנוח היה עסוק כפקיד ממשלתי בבקורת הפרי בנמל תל־אביב, והתגיס לצאת לשמירה ולהגנה בנקודות־הישוב הקטנות. הניח אחריו אשה (בתו של הד״ר מטמן־כהן) וילדה קטנה.

קפטן ג. ס. האו נרצח ע״י אנשי כנופיה בקרבת בית־לחם. מכוניתו של הקפטן נמצאה בין המכוניות שנעצרו ע״י הכנופיה לשם שוד.

התקפה כבדה ומתוחבלת נערכה ע״י כנופיה גדולה על ארגון שמרון, ליד נהלל. אנשי הכנופיה ירו אל הארגון מכל הצדדים; וכדי לעכב הגשת עזרה, ירו בו־בזמן על משטרת נהלל ונתקו את הטלפון בכוון לנצרת, ועל הכביש הניחו מחסומים. אולם נוטרי הארגון עמדו בנסיון והניסו את המתקיפים, שנתפזרו במבוכה רבה.

בחיפה הושלכה אותו יום־ראשון פצצה לתוך מכונית הדואר, שבה נסעו עובדי הטלפון. הפצצה נתפוצצה מעל לראשי הפועלים ולא גרמה להם נזק.

יהושע פרידמן ז״ל, שהיה עסוק בהעברת סיד מהכבשן העברי אשר ליד לפתא בירושלם, נורה ונהרג מכדור שיצא „במקרה" מרובהו של אחד משני הנוטרים הערבים שבמקום. הנוטר נאסר. מאותו כדור שפגע בפרידמן נפצע פציעה קלה הפועל מאיר יום־טוב מזרחי.

גם טבריה לא ישבה בחבוק־ידים באותו יום ראשון; מאחד הבתים הערביים הושלכה פצצה על המגרש שבו חונות המכוניות היהודיות. אולם ההתנקשות נגמרה הפעם בנס.

בנס נצל הרופא אלפרד לוין מתל־אביב, הנוסע יום־יום ליפו לרפא שם חולים במרפאה שלו. מרצח ערבי ירה עליו חמש יריות, ולא פגעו.

אבל, אין לך יום שאין קללתו מרובה משל חברו. ביום ב׳ לא היו נסים והטרור „עבד" בהצלחה רבה וגרם לנו קרבנות־דמים בשפע.

גדול ביותר היה האסון של יערות־הכרמל. מכונית של נוטרים ופועלים הותקפה ע״י כנופיה שהסתתרה מאחורי סלעים משני צדי הדרך. הנוטרים שלנו התגוננו בגבורה, ובעזרת הצבא, שבא מיד, הרגו תשעה מן הכנופיה וגם תפסו מהם שלשה עם חמשה רובים. אבל בקרב נהרגו:

לאון אוסטרמן, יצחק בוכבינדר, משה בלאס, מנדל גליקסברג, דב הושריק, ישראל וולהנדלר, זיגמונד כהן, אשר כהנא ויהודית מרמלשטין. ז״ל.

אותו יום ב׳ נפצעה חבורת פועלים יהודים בקרבת הרצליה ע״י מוקש שנטמן בחול. מן הפצועים קשה: יוסף בקרמן ואליהו בריליאנס.

אראה בנחמה אם לא ראיתי אחד מסופרי ישראל ששלח את אשתו להחליף אויר מרחוב אחד־העם לרחוב לילינבלום.

העיקר, כנראה, בקיום המצוה, והקב״ה מצרף מחשבה טובה למעשה.

והנה חברו עלי ידידי ונעניתי לעצותיהם הטובות והחלפתי גם אני את האויר.

אך כיון שבעונותינו הרבים משובשות עתה הדרכים בכנופיות, אי־אפשר היה לי להתרחק מתל־אביב מרחק רב. וכיון שגם תל־אביב, קימא־לן, הרים סביב לה–רמת־גן, בני־ברק ועוד–שמתי עיני באחד פנסיון השוכן רמים על אחד ההרים האלה, והחלפתי בעזרת ה׳ את האויר...

מילא, ההר שעליו עומד הפנסיון אינו גבוה כל־כך, ולא אעליב אותו אם לא אצרפו להרי החרמון והלבנון או כנען. אבל תחת זה שררה בפנסיון גופא אוירה של אחוה וידידות חמימה ומתוקה; כאילו הוסרו לגמרי כל המחיצות המבדילות בין אדם לחברו, וכל האורחים היו לבשר אחד.

שבעה־עשר איש ואשה היינו בפנסיון זה–מכל השכבות ומכל המעמדות - שבתל־אביב אינם אומרים שלום איש לרעהו; וכאן ישבו כולם שבת־אחים בסעודה הקבוצית וגם בשיחות שלפני השנה ולאחריה.

ואפשר היה להתבדר קצת ולבלות אלו ימים בשלוה, אילו–– אילו היו דירי הפנסיון מגנים קצת את נושא שיחתם והיו פוסקים מלדבר על מחלותיהם לפחות שעה אחת ביום.

מן הקריאה ומן החיים יודע אני, כי בעלי־מומים נהנים הנאה מרובה בשעה שהם מפנים על מומיהם בפומבי. אבל בשום אופן לא הייתי מאמין, שאנשי־מעשה נבונים מסוגלים להסיח את דעתם מכל המתרחש בעולם, ואפילו מן המתרחש בד׳ אמות שלהם, וליחד את הדבור על מחלותיהם במשך ימים רצופים.

ובאיזו תאוה הם מדברים! וכמה הם אוהבים להתגנדר ולהגזים במחלותיהם!

יהודי אחד מ„ברית ראשונים" נמצא שם, שהיה ידוע לי כמתנגד חריף ונלהב של „החלוקה". וכיון שהוכוח בשאלה זו הביאני לידי עטוש גם בימים שהיתה טריה עדין, חשך עלי עולמי כשפגשתי את היהודי הזה בפנסיון. אבל פחדי היה פחד־שוא. היהודי כאילו שכח לגמרי את כל הפולמוס על חלוקתה של ארץ־ישראל, ואינו מדבר אלא על חלוקת הכליות שלו, כלומר: לפנים היו לו ליהודי זה שתי כליות, כמו לכל אדם מישראל, אלא שלפני שלש שנים הוציאו לו כליה אחת והשאירו לו את השניה „על תנאי". מאז הוא מחלק את עולמו לשני חלקים: לימי המעשה ולימי החופשה והמנוחה. בימי המעשה הוא עושה עסקים ונואם באספות, ואינו מגלה לשום בריה שהוא חסר כליה אחת. אבל, משהוא פורש מעסקיו ויוצא „לנוח" - אין לו בפיו אלא הכליה שלו בלבד.

ועוד יהודי אחד מצאתי שם, שבימים „הטובים" היה סוחר במגרשים, רץ ומרדה ממקום למקום ככספית, ולא עלתה על דעת שום בריה, ולא יכלה לעלות, שאדם זה מסוגל גם לחלות ולהרגיש כאב... והנה מתברר, שדוקא הוא מבורך בשלש מחלות בבת אחת. ולא זו בלבד, אלא שכל מחלה ומחלה שלו יש לה–לפי דבריו–„טבע" אחר, וכל מה שמועיל למחלה אחת מזיק למחלה אחרת.

וכך בסדר. איש־איש והמחושים שלו. וחוזרים הם יום־יום על תולדות המחלה ודרכי רפויה, מסימים ומתחילים, מסימים ומתחילים, ואתה מוכרח לשמוע ולהאזין, מפני שאין מנוס מפניהם.